

สภาพการปกครองคณะสงฆ์ตามทัศนคติของพระสังฆาธิการระดับตำบลและระดับ
อำเภอจังหวัดนนทบุรี

Conditions of the Sangha Administration according to the Attitudes of
the Ecclesiastical Official Monks at the Subdistrict and District Levels in
Nonthaburi Province

ส.ต.ต.ณัฐพงษ์ สมปันวัง

นิสิต หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์

E-mail: natthaphong15711@hotmail.com

พิชิต รัชตพิบูลภพ

อาจารย์ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์

E-mail: piratc@rpu.ac.th

Pol.L/Cpl.Natthaphong Sompanwang

Student, Master of Public Administration, Rajapruk University

Pichit Ratchatapibhunphob

Lecturer, Master of Public Administration, Rajapruk University

รับเข้า: 10 กรกฎาคม 2563 แก้ไข: 3 สิงหาคม 2563 ตอรับ: 8 สิงหาคม 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการปกครองคณะสงฆ์ ในทัศนคติของพระสังฆาธิการระดับตำบลและระดับอำเภอในจังหวัดนนทบุรี 2) เปรียบเทียบทัศนคติของพระสังฆาธิการต่อสภาพการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับตำบลและระดับอำเภอในจังหวัดนนทบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ พระสังฆาธิการที่อยู่ในจังหวัดนนทบุรี ปี พ.ศ. 2560 จำนวน 74 รูป ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัย พบว่า สภาพการปกครองคณะสงฆ์ในทัศนคติของพระสังฆาธิการระดับตำบลและระดับอำเภอ กรณีศึกษาจังหวัดนนทบุรี โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับสูงและเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ค่าเฉลี่ยรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับสูง โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 6 ด้าน คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการศาสนศึกษา ด้าน

การสาธารณสุขการ ด้านดำเนินการเพื่อความเรียบร้อยดีงาม และผลการเปรียบเทียบทัศนคติของพระสังฆาธิการต่อสภาพการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับตำบล ระดับอำเภอในจังหวัดนนทบุรี พบว่า พระสังฆาธิการที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้านตำแหน่ง อายุ ระยะเวลาอุปสมบท (พรรษา) ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง วุฒิการศึกษาสายสามัญ และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมแตกต่างกัน มีทัศนคติต่อสภาพการปกครองคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: การปกครองคณะสงฆ์ พระสังฆาธิการระดับตำบลและระดับอำเภอ

Abstract

This research aimed to 1. Study the conditions of the Sangha Administration according to the attitudes of the ecclesiastical official monks at the subdistrict and district levels in Nonthaburi Province and 2. Compare the attitudes on the conditions of the Sangha Administration of the ecclesiastical official monks at the subdistrict and district levels in Nonthaburi Province, classified by the personal factors. The sample used in the research included 74 ecclesiastical official monks in Nonthaburi Province in 2017. The tool used for the research was questionnaire. The statistics used in the data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and One-Way ANOVA.

The research findings revealed that the conditions of the Sangha Administration according to the attitudes of the ecclesiastical official monks at the subdistrict and district levels with the case study of Nonthaburi Province, overall and in each of all dimensions, were at high level. The consideration of each dimension revealed that the average of each of all dimensions was at high level. The study was divided into 6 dimensions namely propagation of Buddhism, public assistance, educational support, education, construction and renovation of temples, and governing. The results revealed that the ecclesiastical official monks with different personal factors in terms of position, age, ordination period, period of holding position, qualifications of ordinary education, and qualifications of Buddhist theology did not have different attitudes on the conditions of the Sangha Administration.

Keywords: Sangha Administration, Ecclesiastical official monks at subdistrict and district levels

บทนำ

วัดเป็นหน่วยงานหรือเป็นองค์กรหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในสังคมไทย ทั้งทางด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และมีอิทธิพลต่อความเชื่อ ค่านิยมของคนไทยมายาวนาน และวัดเป็นที่รวมของ พระสงฆ์ซึ่งเป็นองค์กรที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมของศาสนาที่มีตัวตน มีความเป็นกลุ่มเพื่อดำเนิน กิจกรรมบางอย่างทั้งที่เป็นกิจกรรมทางศาสนาโดยแท้ เช่น การทำสังฆกรรม การบรรพชาอุปสมบท รวมทั้งกิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น ศาสนพิธีต่าง ๆ ที่เป็นกิจกรรมทางสังคม เช่น การศึกษา การพัฒนาสังคม เป็นต้น ยิ่งไปกว่านั้นในแง่ความสัมพันธ์กับประชาชน วัดก็เป็นสถาบันที่มีความผูกพัน ใกล้ชิดกับประชาชนเป็นอย่างยิ่ง กระจายอยู่ทุกหนทุกแห่งที่มีประชาชนทั่วราชอาณาจักร โดยเฉพาะมี พระสงฆ์ประจำวัดละ 10 รูป มีวัดประมาณ 5 วัดต่อ 1 ตำบล ดังนั้นการบริหารวัดเพื่อให้มี ประสิทธิภาพนั้น นักบริหารหรือเจ้าอาวาสจะต้องมีหลักเกณฑ์หรือทฤษฎีที่เป็นเสมือนตัวชี้วัดการ บริหารงานเบื้องต้น เพื่อบริหารกิจการต่าง ๆ ของวัด และเป็นผู้ปกครองบังคับบัญชา ดูแล แนะนำ สั่ง สอนภิกษุสามเณร และฆราวาสผู้อยู่ในวัดให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ให้อยู่ในศีลธรรมอันดี ให้มี ความสมัครสมานสามัคคีปรองดองกัน ให้ร่วมแรงร่วมใจกันในการปฏิบัติศาสนกิจ ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของวัดให้สำเร็จไปด้วยดี มีประสิทธิภาพสูง และมีความมั่นคงเป็นศูนย์กลางชุมชนในการให้การศึกษา อบรมศีลธรรมจริยธรรม และภาวนาธรรมแก่สาธุชนได้อย่างแท้จริง (สำนักงานเลขาธิการสภา ผู้แทนราษฎร, 2558: 3; พระมหาถาวร อภิขชโว (วิเศษเลิศ), 2555: 1)

ทั้งนี้ จากการศึกษาของ พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติคุณโร) (2557) พบว่า การปกครองคณะ สงฆ์ในยุคปัจจุบัน มีการพัฒนาการด้านเทคโนโลยี ซึ่งบูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมนำการปกครองไป พร้อมกับความเจริญและมีกฎหมาย พระราชบัญญัติ ข้อบังคับระเบียบต่าง ๆ มาเกื้อกูลพระธรรมวินัย โดยเฉพาะการปกครองคณะสงฆ์มีรูปแบบที่แตกต่างไปจากสมัยก่อนมาก คือ ด้านการปกครอง ด้าน การศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการ สาธารณะสงเคราะห์ ซึ่งมีรูปแบบที่ปฏิบัติชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนั้นรูปแบบแนวคิดและวิธีการในการ ปกครองคณะสงฆ์ เชื่อว่ามีส่วนสำคัญในการบริหารจัดการให้องค์กรคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพและเกิด ประสิทธิภาพ นอกจากนี้หลักเกณฑ์การปกครองคณะสงฆ์มีการปกครองตามลำดับชั้นการปกครอง โดยเจ้า คณะชั้นปกครองจะดูแลปกครองผู้อยู่ในเขตปกครองนั้น ๆ โดยปกครองตามลำดับชั้นไปตามลำดับ เมื่อ เจ้าคณะชั้นปกครองดูแลปกครองพื้นที่ในเขตปกครองที่ตนรับผิดชอบด้วยดี เช่น เจ้าคณะภาคดูแล ปกครองในภาคที่ตนปกครอง เจ้าอาวาสดูแลปกครองภายในวัดที่ต้องเป็นเจ้าอาวาส หรือพระอุปัชฌาย์ ดูแลสัทธิวิหาริกที่ตนให้การอุปสมบท และจากการศึกษาของ พระมหาถาวร อภิขชโว (2557) เรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ พบว่า มี ข้อเสนอแนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ได้แก่ 1) ด้านการปกครอง พระภิกษุ สามเณรขาดความรู้ในเรื่องการปกครองคณะสงฆ์ ควรส่งเสริมผู้มีความรู้ความสามารถเหมาะสมเข้ามา

บริหารปกครองด้วยหลักธรรมและดูแลพระภิกษุสงฆ์ให้ทั่วถึง 2) ด้านการศาสนศึกษา พระภิกษุสามเณร ฆาตุนในการศึกษาในระดับสูง ควรส่งเสริมให้พระสงฆ์ทุกรูปในวัดได้เรียนพระธรรมวินัยเป็นประจำ 3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ การตั้งกองทุนสนับสนุนการศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณรยังไม่เพียงพอ ควรมีการจัดตั้งทุนให้พระภิกษุสามเณรศึกษาต่อในระดับที่สูง 4) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา รูปแบบการเผยแผ่ยังไม่ทันกับเหตุการณ์ปัจจุบัน ควรนำสื่อรูปแบบต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่ 5) ด้านการสาธารณูปการ การสร้างถาวรวัตถุในปัจจุบันมักไม่คำนึงถึงความจำเป็นมากน้อยในการสร้าง ยังขาดการดูแลบำรุงรักษา รวมทั้งความสะอาด ควรจัดตั้งกองทุนและมีเจ้าหน้าที่คอยดูแลด้านนี้โดยเฉพาะ และ 6) ด้านสาธารณสงเคราะห์ ฆาตการมีส่วนร่วมกับชุมชน ไม่มีการจัดตั้งศูนย์อาชีพเพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรกำหนดแผนการปฏิบัติงานในด้านนี้

จะเห็นได้ว่าการปกครองของคณะสงฆ์ยึดพระธรรมวินัยเป็นหลักสูงสุด มีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นกฎหมายส่งเสริมให้การปฏิบัติตามพระธรรมวินัยมีความศักดิ์สิทธิ์ยิ่งขึ้น และกฎหมายเถรสมาคม ระเบียบ คำสั่ง เป็นแนวปฏิบัติในการบริหารการคณะสงฆ์ ทั้งนี้กฎหมายที่ให้อำนาจจัดระบบการปกครองคณะสงฆ์นั้น ได้กำหนดให้ถือว่าผู้ปกครองคณะสงฆ์หรือพระสังฆาธิการมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานเหมือนข้าราชการของแผ่นดิน จึงต้องปฏิบัติหน้าที่โดยถูกต้องตามหลักนิติธรรม ดังนั้นในการวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพการปกครองคณะสงฆ์ในทัศนคติของพระสังฆาธิการระดับตำบลและระดับอำเภอในจังหวัดนนทบุรี เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารงานและการปกครอง รวมถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับตำบลและระดับอำเภอในจังหวัดนนทบุรี เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนทางการปกครองคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยโดยดำรงหนทางตามหลักพระธรรมวินัยสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการปกครองคณะสงฆ์ ในทัศนคติของพระสังฆาธิการระดับตำบลและระดับอำเภอในจังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติของพระสังฆาธิการต่อสภาพการปกครองคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการระดับตำบลและระดับอำเภอในจังหวัดนนทบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพการปกครองของคณะสงฆ์ ในทัศนคติของพระสังฆาธิการระดับตำบลและระดับอำเภอในจังหวัดนนทบุรี ได้ศึกษาตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในปัจจุบันตามมาตรา 15 ตรี (1) และ (3) และข้อ 5 แห่งกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 23 (พ.ศ.2541) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านดำเนินการเพื่อความเรียบร้อยดีงาม ด้านการศาสน

ศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์

ขอบเขตด้านประชากร

การวิจัยครั้งนี้ใช้ประชากรทั้งหมดในการวิจัย คือ พระสังฆาธิการที่อยู่ในจังหวัดนนทบุรี ปี พ.ศ.2560 จำนวน 74 รูป ประกอบด้วย พระสังฆาธิการระดับตำบล จำนวน 62 รูป พระสังฆาธิการระดับอำเภอ จำนวน 12 รูป

ขอบเขตด้านระยะเวลา

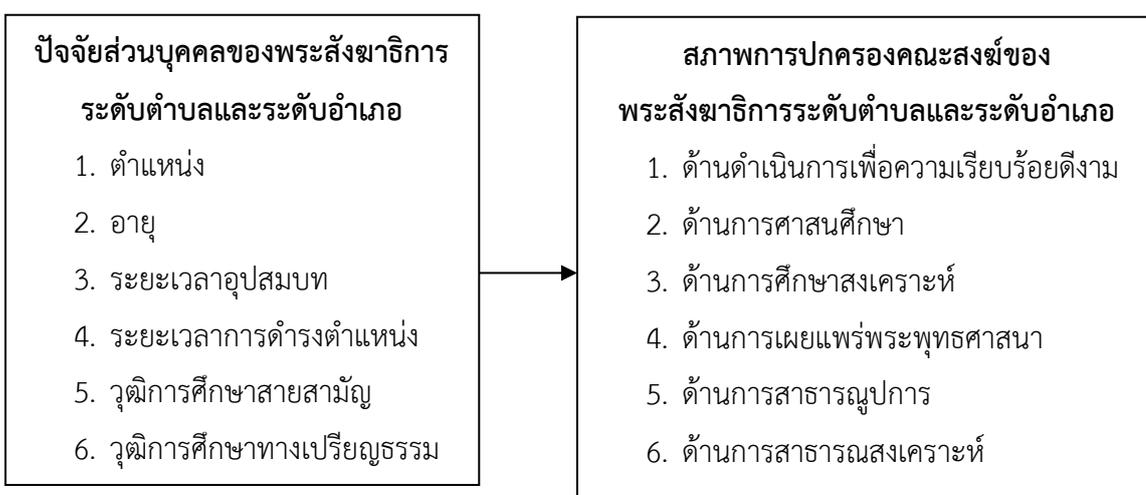
ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาการศึกษาวิจัยระหว่างเดือนกันยายน พ.ศ.2560 ถึง เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2560

ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้ใช้เขตพื้นที่ในส่วนทางการปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งได้แบ่งการปกครองในจังหวัดนนทบุรี แบ่งออกเป็น 31 ตำบล และ 6 อำเภอ โดยมีวัดทั้งหมด 194 วัด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่องสภาพการปกครองคณะสงฆ์ ในทัศนคติของพระสังฆาธิการระดับตำบลและระดับอำเภอในจังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลเนื้อหา เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี นักวิชาการต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาปรับปรุงเป็นตัวแปรต้นเกี่ยวกับสภาพการปกครองคณะสงฆ์ ได้แก่ สถานิติบัญญัติแห่งชาติ (2558) พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในปัจจุบันตามมาตรา 15 ตรี (1) และ (3) และข้อ 5 แห่งกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 23 (พ.ศ.2541) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านดำเนินการเพื่อความเรียบร้อยดีงาม ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ ด้านการสาธารณสงเคราะห์

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ พระสังฆาธิการที่อยู่ในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 74 รูป ประกอบด้วย พระสังฆาธิการระดับตำบล จำนวน 62 รูป พระสังฆาธิการระดับอำเภอ จำนวน 12 รูป (2560) โดยผู้วิจัยได้ใช้จำนวนประชากรทั้งหมด ในการตอบแบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกระบวนการการสร้างเครื่องมือที่ได้ทดสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยการนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหาที่ต้องการศึกษามีค่าเท่ากับ 0.90 มีค่าอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และนำแบบสอบถามไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.93 แบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) วิชิต อุ๋อัน (2550) เป็นระดับการประเมิน โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
5	4.50 - 5.00	ระดับมีทัศนคติระดับสูงมาก
4	3.50 - 4.49	ระดับมีทัศนคติระดับสูง
3	2.50 - 3.49	ระดับมีทัศนคติระดับปานกลาง
2	1.50 - 2.49	ระดับมีทัศนคติระดับต่ำ
1	1.00 - 1.49	ระดับมีทัศนคติระดับต่ำมาก

มีสาระครอบคลุมสภาพการปกครองคณะสงฆ์ ในทัศนคติของพระสังฆาธิการระดับตำบลและระดับอำเภอในจังหวัดนนทบุรี ในทุกด้าน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง กับ สภาพการปกครองคณะสงฆ์ ในทัศนคติของพระสังฆาธิการระดับตำบลและระดับอำเภอในจังหวัดนนทบุรี จะทดสอบสถิติเชิงอ้างอิง ได้แก่ สถิติทดสอบที (t-test) ใช้สำหรับทดสอบความแตกต่างด้านปัจจัยส่วนบุคคลที่มีตัวแปร แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ ตำแหน่ง และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ใช้สำหรับทดสอบตัวแปรที่มีมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป ได้แก่ อายุ ระยะเวลาอุปสมบท ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง วุฒิการศึกษาสายสามัญ วุฒิทางเปรียญธรรม กรณีที่ทดสอบแล้วพบว่า มีความแตกต่างระหว่างกลุ่มของค่าเฉลี่ยจะนำไปทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี LSD โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการปกครองคณะสงฆ์ภาพรวมและรายด้านในทัศนคติของพระสังฆาธิการระดับตำบลและระดับอำเภอ กรณีศึกษาจังหวัดนนทบุรี

สภาพการปกครองคณะสงฆ์ในทัศนคติของพระสังฆาธิการระดับตำบลและระดับอำเภอ กรณีศึกษาจังหวัดนนทบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับสูงทั้งภาพรวม ($\bar{x}=3.63$, $SD=0.44$) และเมื่อพิจารณาโดยจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ค่าเฉลี่ยที่มีค่าสูงสุด คือ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอยู่ในระดับสูง ($\bar{x}=3.76$, $SD=0.63$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์อยู่ในระดับสูง ($\bar{x}=3.71$, $SD=0.40$) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ($\bar{x}=3.64$, $SD=0.36$) ด้านการสาธารณูปการ ($\bar{x}=3.57$, $SD=0.63$) ด้านการศาสนศึกษา ($\bar{x}=3.57$, $SD=0.50$) และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการดำเนินการเพื่อความเรียบร้อยดีงามอยู่ในระดับสูง ($\bar{x}=3.55$, $SD=0.44$)

1.1 สภาพการปกครองคณะสงฆ์ในทัศนคติของพระสังฆาธิการระดับตำบลและระดับอำเภอ กรณีศึกษาจังหวัดนนทบุรี ด้านการดำเนินการเพื่อความเรียบร้อยดีงามภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x}=3.55$, $SD=0.44$) เมื่อพิจารณาข้อคำถามพบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงที่สุด คือ การระงับอธิกรณ์ การวินิจฉัยปัญหาเพื่อยุติเหตุความขัดแย้ง หรือลงนิคหกรรม อยู่ในระดับสูง ($\bar{x}=4.28$, $SD=0.71$) รองลงมา ได้แก่ การออกกฎระเบียบข้อบังคับแก่พุทธศาสนิกชน เช่น การเล่นการพนัน ห้ามดื่มสุราภายในบริเวณวัด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{x}=4.05$, $SD=0.75$) และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การใช้หลักการกระจายอำนาจ เพื่อให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการวัดมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{x}=3.06$, $SD=0.74$)

1.2 สภาพการปกครองคณะสงฆ์ในทัศนคติของพระสังฆาธิการระดับตำบลและระดับอำเภอ กรณีศึกษาจังหวัดนนทบุรี ด้านการศาสนศึกษาภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x}=3.57$, $SD=0.50$) เมื่อพิจารณาข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการเรียนการสอนธรรมศึกษาแก่ประชาชนและนักเรียนโดยทั่วไป มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงที่สุด ($\bar{x}=4.56$, $SD=0.49$) รองลงมา คือ การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์และแจกทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่สอบธรรมศึกษาได้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{x}=3.60$, $SD=1.24$) และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีและนักระรมชั้นภายในวัด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.10$, $SD=1.60$)

1.3 สภาพการปกครองคณะสงฆ์ในทัศนคติของพระสังฆาธิการระดับตำบลและระดับอำเภอ กรณีศึกษาจังหวัดนนทบุรี ด้านการศึกษาสงเคราะห์ภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x}=3.64$, $SD=0.36$) เมื่อพิจารณาข้อคำถามพบว่ามีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การส่งเสริมอุปถัมภ์ศิษย์วัดให้ได้เรียนหนังสือ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{x}=4.28$, $SD=0.71$) รองลงมา คือ การเป็นครูช่วยสอนวิชาพุทธศาสนาในสถานศึกษาต่าง ๆ ตลอดจนสนับสนุนโรงเรียนวิถิพุทธ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{x}=4.13$, $SD=0.34$) และ

ค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ การประสานจัดทางงบประมาณในการสร้างอาคารเรียน ห้องเรียน หรือห้องจริยศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.13$, $SD=0.34$)

1.4 สภาพการปกครองคณะสงฆ์ในทัศนคติของพระสังฆาธิการระดับตำบลและระดับอำเภอ กรณีศึกษาจังหวัดนนทบุรี ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x}=3.76$, $SD=0.63$) เมื่อพิจารณารายข้อแล้วพบว่าข้อที่ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงที่สุด คือ การส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{x}=4.18$, $SD=0.82$) รองลงมา คือ การจัดหาหนังสือไหว้พระสวดมนต์เพื่อผู้รักาศิลปวัฒนธรรมไว้เพียงพอมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{x}=4.07$, $SD=0.46$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การจัดเทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นประจำ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.09$, $SD=1.06$)

1.5 สภาพการปกครองคณะสงฆ์ในทัศนคติของพระสังฆาธิการระดับตำบลและระดับอำเภอ กรณีศึกษาจังหวัดนนทบุรี ด้านการสาธารณูปการภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x}=3.57$, $SD=0.34$) เมื่อพิจารณาข้อคำถามพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูงที่สุด คือ การจัดทำแผนผังการพัฒนาการศาสนวัตถุและศาสนสถานให้เหมาะสมก่อนที่จะมีการก่อสร้างใด ๆ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{x}=4.13$, $SD=0.34$) รองลงมา คือ การจัดการระบบสาธารณูปโภคภายในวัด เช่น น้ำประปา ไฟฟ้า ให้เรียบร้อยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{x}=3.60$, $SD=1.24$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปตามกฎหมาย และพระธรรมวินัยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.27$, $SD=0.68$) และการแต่งตั้งคณะกรรมการวัดเพื่อช่วยดูแลทรัพย์สิน และผลประโยชน์ของวัด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.27$, $SD=0.68$)

1.6 สภาพการปกครองคณะสงฆ์ในทัศนคติของพระสังฆาธิการระดับตำบลและระดับอำเภอ กรณีศึกษาจังหวัดนนทบุรีด้านการสาธารณสงเคราะห์ภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x}=3.71$, $SD=0.40$) เมื่อพิจารณาข้อคำถามที่ค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการใช้วัดเป็นสถานที่บำเพ็ญกุศล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงที่สุด ($\bar{x}=4.70$, $SD=0.46$) รองลงมา คือ การให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{x}=4.00$, $SD=0.00$) และค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ การจัดโครงการสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรและวัดที่ประสบภัยขาดแคลน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.13$, $SD=0.34$)

2. ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยสถานภาพส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อสภาพการปกครองคณะสงฆ์ ในทัศนคติของพระสังฆาธิการระดับตำบลและระดับอำเภอ กรณีศึกษาจังหวัดนนทบุรีโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยสถานภาพส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อสภาพการปกครองคณะสงฆ์ ในทัศนคติของพระสังฆาธิการระดับตำบลและระดับอำเภอ กรณีศึกษาจังหวัดนนทบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

สภาพการปกครองคณะสงฆ์ของ พระสังฆาธิการ	ตัวแปร					
	ตำแหน่ง	อายุ	ระยะเวลา อุปสมบท	ระยะเวลา ในการดำรง ตำแหน่ง	วุฒิ การศึกษา สายสามัญ	วุฒิ การศึกษา ทางเปรียญ ธรรม
1. ด้านดำเนินการเพื่อความ เรียบร้อยดีงาม	0.25	0.16	1.03	1.46	4.03*	1.23
2. ด้านการศาสนศึกษา	0.41	0.52	0.75	2.59	1.35	1.06
3. ด้านการศึกษาสงเคราะห์	0.07	0.05	1.01	1.37	2.39	1.29
4. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	0.40	0.37	0.83	1.79	1.40	0.58
5. ด้านการสาธารณูปการ	0.24	0.27	0.49	1.22	0.93	0.65
6. ด้านการสาธารณสงเคราะห์	0.48	0.55	0.60	2.16	1.30	1.15
รวม	0.03	0.18	0.76	2.06	1.61	1.00

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยสถานภาพส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อสภาพการปกครองคณะสงฆ์ในทัศนคติของพระสังฆาธิการระดับตำบลและระดับอำเภอ กรณีศึกษาจังหวัดนนทบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า

ตำแหน่ง พบว่า สภาพการปกครองคณะสงฆ์ ในทัศนคติของพระสังฆาธิการระดับตำบลและระดับอำเภอในจังหวัดนนทบุรีจำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวมพระสังฆาธิการระดับตำบลและระดับอำเภอไม่ต่างกัน

อายุ พบว่า สภาพการปกครองคณะสงฆ์ ในทัศนคติของพระสังฆาธิการระดับตำบลและระดับอำเภอในจังหวัดนนทบุรีจำแนกตามอายุ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ระยะเวลาอุปสมบท พบว่า สภาพการปกครองคณะสงฆ์ ในทัศนคติของพระสังฆาธิการระดับตำบลและระดับอำเภอในจังหวัดนนทบุรีจำแนกตามระยะเวลาอุปสมบทโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง พบว่า สภาพการปกครองคณะสงฆ์ ในทัศนคติของพระสังฆาธิการระดับตำบลและระดับอำเภอในจังหวัดนนทบุรีจำแนกตามระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

วุฒิการศึกษาสายสามัญ พบว่า สภาพการปกครองคณะสงฆ์ ในทัศนคติของพระสังฆาธิการระดับตำบลและระดับอำเภอในจังหวัดนนทบุรีจำแนกตามวุฒิการศึกษาสายสามัญโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันยกเว้นการดำเนินการเพื่อความเรียบร้อยดีงาม ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

วุฒิเปรียญธรรม พบว่า สภาพการปกครองคณะสงฆ์ ในทัศนคติของพระสังฆาธิการระดับตำบลและระดับอำเภอในจังหวัดนนทบุรีจำแนกตามวุฒิเปรียญธรรมโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

สภาพการปกครองคณะสงฆ์ในทัศนคติของพระสังฆาธิการระดับตำบลและระดับอำเภอกรณีศึกษาจังหวัดนนทบุรี

1. ด้านการดำเนินการเพื่อความเรียบร้อยดีงามภาพรวมอยู่ในระดับสูงเนื่องจากการระงับอิทธิฤทธิ์ การวินิจฉัยปัญหาเพื่อยุติเหตุความขัดแย้ง หรือลงโทษกรรม และการออกกฎระเบียบข้อบังคับแก่พุทธศาสนิกชน เช่น การเล่นการพนัน ห้ามดื่มสุรา ภายในบริเวณวัด ซึ่งสอดคล้องกับคณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2558: 222) ถ้าการปกครองสงฆ์ผสมผสานเป็นไปตามแบบแผนอันเรียบร้อย พระศาสนาก็จะรุ่งเรืองถาวร และจะชักนำประชาชนทั้งหลายให้เลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาในโอวาทประพจน์สัมมาปฏิบัติและร่ำเรียนวิชาคุณในสังฆสำนักยิ่งขึ้นเป็นอันมาก การตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ.121 ออกมาใช้ในการจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของการปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งมีทั้งส่วนที่ดีที่เป็นการจัดระเบียบสังคมของคณะสงฆ์ให้เกิดความเรียบร้อยดีงาม

2. ด้านการศาสนศึกษาภาพรวมอยู่ในระดับสูง เนื่องจากการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการเรียนการสอนธรรมศึกษาแก่ประชาชนและนักเรียนโดยทั่วไป พร้อมทั้งการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์และแจกทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่สอบธรรมศึกษาได้ ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาสมทรง สิรินธโร และคณะ (2548: 23) ได้กล่าวว่า บทบาทที่วัดและพระสงฆ์จะทำได้ คือ การศึกษา การเผยแผ่ และการสงเคราะห์ซึ่งในส่วนของการศึกษานั้น เป็นการให้บริการด้านการศึกษาแก่พระสงฆ์ คือ การมีโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ นับเป็นทางหนึ่งในการสร้างอุบาสก อุบาสิกาให้ได้พุทธศาสนิกชนที่มีคุณภาพและเป็นกำลังของศาสนาอีกประการหนึ่ง ก็คือการไปสอนวิชาศีลธรรมตามโรงเรียนต่าง ๆ เป็นการอนุเคราะห์สังคม ด้วยธรรมทานการที่ให้พระสงฆ์ได้เข้าไปมีบทบาทในการศึกษาของชาติดังกล่าวนี้จะทำให้เยาวชนและสังคมเห็นความสำคัญของวัดและพระสงฆ์

3. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ภาพรวมอยู่ในระดับสูงเพราะมีการส่งเสริมอุปถัมภ์ศิษย์วัดให้ได้เรียนหนังสือ และ การเป็นครูช่วยสอนวิชาพุทธศาสนาในสถานศึกษาต่าง ๆ ตลอดจนสนับสนุนโรงเรียนวิถิพุทธ ซึ่งสอดคล้องกับ พระครูวินัยธรรจักรี ศรีจารุเมธีญาณ (2559: 278-285) กล่าวว่า บทบาทนักพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นผู้นำด้านพัฒนาชนบท พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นผู้นำทางพัฒนาชนบทมีทั่วทุกภาคของประเทศการตั้งมูลนิธิการศึกษาและพัฒนาชนบท พระเถระที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่าอุทิศตนเองเพื่อการศึกษาของชาวบ้านในชนบท เช่น พระพุทธพจนวราภรณ์ (จันทร์ กุสโล) วัดป่าดาราภิรมย์ จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ตั้งโรงเรียนเมตตาศึกษาที่วัดเจดีย์หลวง เชียงใหม่ และมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนาชนบท โดยมีอุดมการณ์ “มุ่งส่งเสริมกสิกรรม ส่งสอนวิทยา อารามพระศาสนา และพัฒนาท้องถิ่น”

4. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาภาพรวมอยู่ในระดับสูง เนื่องจากการส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และ การจัดหาหนังสือให้พระสวดมนต์เพื่อผู้รักษาศีลฟังธรรมไว้เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับ สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ช่วง วรปญโญ) (2540: 148-155) ได้กำหนดหน้าที่หรือบทบาทที่วัดต่าง ๆ เจ้าคณะตำบล คณะสงฆ์อำเภอ และคณะสงฆ์จังหวัด เกี่ยวกับการเผยแผ่ไว้ดังนี้ 1) หาอุบายวิธีให้ได้ยินได้ฟังโอวาท คำสั่งสอน หรือข้อแนะนำที่เป็นประโยชน์ 2) แนะนำ สั่งสอน อบรมประชาชนให้เข้าใจใน ศาสนพิธีและการปฏิบัติ 3) เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรม และให้ได้ยินได้ฟังเกี่ยวกับ พระศาสนาโดยถูกต้อง

5. ด้านการสาธารณูปการภาพรวมอยู่ในระดับสูง เพราะการจัดทำแผนผังการพัฒนาการศาสนา วัดกุและศาสนสถานให้เหมาะสมก่อนที่จะมีการก่อสร้างใด ๆ และการจัดการระบบสาธารณูปโภคภายในวัด เช่น น้ำประปา ไฟฟ้า ให้เรียบร้อยซึ่งสอดคล้องกับ พระอธิการ ชรัตน์ ฐิตคุโณ (มีแก้ว) (2554: 38) สรุปไว้ว่างานสาธารณูปการเป็นงานสำคัญ โดยเฉพาะเป็นงานละเอียดอ่อน เป็นงานระดับท้องถิ่นและการพระศาสนาเป็นงานที่ให้ความสำคัญแก่พระสังฆาธิการ และเห็นผลงานของพระสังฆาธิการได้เร็วกว่างานอื่น แต่ก็มักเป็นเหตุก่อปัญหา เช่น บางแห่งเกิดความขัดแย้งระหว่างวัดกับชาวบ้านจนถึงลุกลามใหญ่โต ก็เพราะการสาธารณูปการเป็นเหตุ หากเจ้าคณะได้เห็นความสำคัญเร่งรัดตรวจตราชี้แจงแนะนำ การปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการได้ดีแล้ว การขัดแย้งระหว่างวัดกับบ้านจะลดน้อยลงตามลำดับ และความสมัคสมานสามัคคีระหว่างบ้านกับวัดจะมีมากขึ้น เป็นเหตุให้การคณะสงฆ์และการพระศาสนา ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม การควบคุมส่งเสริมการสาธารณูปการจึงถือเป็นหน้าที่อันสำคัญของพระสังฆาธิการทุกระดับชั้น

6. ด้านการสาธารณสงเคราะห์ภาพรวมอยู่ในระดับสูงเนื่องจากการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการใช้วัดเป็นสถานที่บำเพ็ญกุศล และการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยซึ่งสอดคล้องกับกรมศาสนา (2547: 7) ได้สรุปไว้ว่า การสาธารณสงเคราะห์เป็นการจัดให้การสงเคราะห์ในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนผู้อุปถัมภ์บำรุงวัด ทายก ทายิกา

ของวัด หรือประชาชนทั่วไป วัดเป็นส่วนหนึ่งของสังคม วัดอยู่ได้ก็ต้องพึ่งบ้าน และบ้านอยู่ได้ก็ต้องพึ่งวัด วัดเป็นศูนย์กลางของสังคม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน เมื่อประชาชนเดือดร้อนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็เป็นหน้าที่ของวัดจะต้องจัดการสงเคราะห์ช่วยเหลือ การสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นหน้าที่ของวัดและเจ้าอาวาสจะต้องดำเนินการบริหารงานทุกด้านเกี่ยวกับการสงเคราะห์ประชาชนในขอบเขตที่วัดจะจัดได้

การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยสถานภาพส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อสภาพการปกครองคณะสงฆ์ในทัศนคติของพระสังฆาธิการระดับตำบลและระดับอำเภอ กรณีศึกษาจังหวัดนนทบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ตำแหน่ง ระยะเวลาอุปสมบท ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง วุฒิการศึกษาสายสามัญ และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการปกครองคณะสงฆ์ไม่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อาจเนื่องมาจากคณะสงฆ์ไทยมีการจัดการองค์กรอย่างดี อยู่ภายใต้การบริหารแบบรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง และคณะสงฆ์ได้รับการยอมรับและอุปถัมภ์จากรัฐ ซึ่งทำให้กิจการคณะสงฆ์การศึกษาและพิธีกรรมมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การปกครองคณะสงฆ์ที่มีการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางนี้ทำให้กิจการคณะสงฆ์ได้รับการดูแลใกล้ชิด สามารถรักษาระเบียบวินัย และมีช่องทางการติดต่อสื่อสารระหว่างศูนย์กลางการบริหารกับจังหวัดที่ไกลออกไป เนื่องจากการจัดองค์กรแบบนี้ การประสานร่วมมือและความปรองดองกับรัฐจึงคงมีอยู่ได้ และพระสงฆ์เองก็มีส่วนสร้างความสามัคคีในหมู่ประชาชนและรักษาความมั่นคงของชาติ (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2558: 161)

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าสอดคล้องกับการศึกษาของพระวิรุฑ นรรัตน์ (2552) ศึกษาเรื่อง บทบาทพระสังฆาธิการต่อการบริหารงานคณะสงฆ์ กรณีศึกษาพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอพาน จำนวน 154 รูป ซึ่งใช้ประชากรทั้งหมดในการวิจัย ใช้แบบทดสอบเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น .90 ผลการศึกษาพบว่าตัวแปรซึ่งเป็นข้อมูลลักษณะส่วนตัวของสังฆาธิการ ได้แก่ ระยะเวลาอุปสมบท ระยะเวลาดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส วุฒิการศึกษาสายสามัญ (ทางโลก) วุฒิการศึกษาทางพระพุทธศาสนา และประสบการณ์การอบรมที่แตกต่างกันมีบทบาทต่อการบริหารงานคณะสงฆ์ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและการศึกษาของ พระอธิการ ชรัตน์ ฐิตคุโณ (มีแก้ว) (2554) ศึกษาเรื่อง บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ดำเนินการวิจัยเชิงสำรวจกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระภิกษุและสามเณร ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 237 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัย พบว่า บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระ

สังฆาธิการในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลโดยภาพรวม พระภิกษุและสามเณรที่มีสถานภาพ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และ วุฒิการศึกษาทางบาลีต่างกัน มีความเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอ หัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างไรก็ตามพบว่าไม่ สอดคล้องกับการศึกษาของ พระเกษมศักดิ์ วรสุโข (อาสนะทอง) (2553) ศึกษาเรื่อง บทบาทพระ สังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 158 รูปใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยที่ พบว่า พระภิกษุที่มีอายุ พรรษา การศึกษาสามัญ การศึกษาทางธรรม และตำแหน่งที่ต่างกัน มีความ คิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ .01

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ปรับแก้กฎหมายและโครงสร้างการปกครองที่เกี่ยวข้องกับคณะสงฆ์ให้มีความทันสมัย เข้ากับการเปลี่ยนแปลงกับสภาพสังคม แต่ยังคงอยู่บนหลักพระวินัย เปิดโอกาสให้คนที่มีความสามารถเข้ามาปกครองมากกว่าใช้ระบบอาวุโส
2. เปิดโอกาสให้พุทธบริษัทเข้ามามีส่วนร่วมและสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของคณะสงฆ์มากขึ้น
3. เปิดโอกาสให้พระสงฆ์ทุกระดับมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์ มีการตรวจสอบการปกครองได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ทำการขยายกลุ่มประชากรให้มากขึ้น จะทำให้การอธิบายผลการศึกษามีความสมบูรณ์มากขึ้น เป็นตัวแทนประชากรที่ดีสามารถอธิบายปรากฏการณ์ได้ตรงกับความจริงมากขึ้น
2. ทำการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับตัวแปรที่เกี่ยวข้องให้มากขึ้น หรืออาจมีการเพิ่มตัวแปรต้นที่น่าสนใจที่อาจส่งผลต่อสภาพการปกครองคณะสงฆ์ ทั้งตัวแปรดังกล่าวจะเป็นประโยชน์สำหรับการวางแผนพัฒนาสภาพการปกครองคณะสงฆ์ที่มีประสิทธิภาพต่อไป
3. ทำการศึกษาข้อมูลในมิติของพระที่อยู่ใต้การปกครองด้วย จะเห็นสภาพการณ์สภาพการปกครองคณะสงฆ์อย่างรอบด้านและจะเป็นประโยชน์สำหรับวางแผนแนวทางแก้ไข พัฒนาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมศาสนา. (2547). **คู่มือการบริหารและการจัดการวัดฉบับย่อ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
 คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2558). **การปกครองคณะสงฆ์ไทย ฉบับปรับปรุง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระเกษมศักดิ์ วรสุโข (อาสนะทอง). (2553). **บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอชุมแสงจังหวัดนครสวรรค์**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูวินัยธรจักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2559). **บทบาทพระสงฆ์ไทยในยุคสังคมโลกาภิวัตน์**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชตินิธโร). (2557). **กลยุทธ์การปกครองคณะสงฆ์ภาค 1**. ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาถาวร อภิชาโว (วิเศษเลิศ). (2555). **ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสมทรง สิรินธโร และคณะ. (2548). **บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พระวิรุฒ นรรัตน์. (2552). **บทบาทพระสังฆาธิการต่อการบริหารงานคณะสงฆ์ กรณีศึกษาพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย**. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- พระอธิการ ชรัตน์ ฐิตคุโณ (มีแก้ว). (2554). **บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิชิต อุ๋อัน. (2550). **การวิจัยและการสืบค้นข้อมูลทางธุรกิจ**. กรุงเทพฯ: เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรส.
- สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ช่วง วรปุณฺเณ). (2540). **คู่มือเจ้าอาวาสว่าด้วยเรื่อง การคณะสงฆ์ และการพระศาสนา**. กรุงเทพฯ: การศาสนา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2558). **สภาพัฒน์แห่งชาติ วาระปฏิรูปพิเศษ 5: การปฏิรูปแนวทางมาตรการปกป้องพิทักษ์กิจการพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.